

Overweging gedachtenis zondag 5 nov 23

Gemeente,

De afgelopen week hoorde ik van twee dames in deze gemeente dat zij opnieuw oma waren geworden.

Namen en foto's werden gedeeld, samen met de bijbehorende trots, blijdschap en vertedering.

Nieuw leven, de toekomst ligt nog helemaal open en is gevuld met hoop en verlangen.

In de schriftlezing komen we het ook tegen: nieuwgeborene Jezus wordt getoond aan Simeon, die aan het einde van zijn leven is gekomen.

Een grotere tegenstelling lijkt niet denkbaar: Hij heeft juist nog maar weinig toekomst, weinig meer om op te hopen en naar te verlangen.

Maar het omgekeerde blijkt waar: Simeon wordt blij van het zien van Jezus.

Hij ziet in dit kind redding. In plaats van dat zijn hoop en verlangen zijn uitgedoofd, maakt het zien van dit jonge kind vol hoop en verlangen hem blij.

Hij kan vredig sterven omdat hij weet dat het leven doorgaat.

Dat er licht zal zijn ook als hij er zelf niet meer is. Een nieuwe generatie neemt het over.

Dat is mooi, als iemand heen kan gaan vanuit de ervaring dat het goed is.

Natuurlijk was een leven niet perfect, dat is het nooit, natuurlijk zijn er rafelranden, losse eindjes, keuzes die verkeerd uitpakten of omstandigheden waar je onder hebt geleden.

Maar wanneer het lukt om daar aan het einde in vrede op terug te kunnen kijken, kan dat rust geven.

Of zoals bij Simeon: dat het voldoende is te weten dat anderen de fakkel van de hoop en het verlangen verder zullen dragen.

Wij zitten hier bij elkaar vanuit een ander perspectief: we delen vandaag met elkaar de ervaring dat we mensen hebben verloren die ons dierbaar zijn.

Mensen van wie we hielden, mensen met wie we ons leven hebben gedeeld, mensen van wie we iets hebben geleerd, mensen die ons nieuwe hoop gaven, die ons verlangen prikkelden, die door hun anderszijn dan jijzelf een verrijking waren voor je leven.

Dat zij niet meer aanwezig zijn in levende lijve, maar alleen nog voortleven in onze herinnering en ons gevoelsleven, is de situatie waar we een weg in moeten vinden.

En dat is niet altijd makkelijk.

Volgens de joodse traditie verliest wie rouwt om een dierbare zelf ook tijdelijk het leven.

Niet letterlijk natuurlijk, maar diepe rouw doet een mens ook wanhopen aan de toekomst. Hoop en vertrouwen zijn dan ver te zoeken.

Hoe moet je verder zonder die verloren ander?

Peilloos verdriet legt het leven – zeg maar het nu en de toekomst – lam.

Je verlangt niet naar een toekomst, je wilt alleen maar terug, ook al weet je dat dat niet kan. Je wilt nog bij die ander zijn, zijn stem horen, haar ogen zien glanzen, nog even iets vertellen.

Het verlies lijkt het verlangen helemaal om te buigen: achterwaarts, het verleden in, in plaats van vooruit.

Misschien is dat wel de eigenlijke opgave voor wie rouwt: dat je je verlangen behoedzaam moet zien terug te buigen om zelf weer tot leven te kunnen komen.

In dat kader moest ik denken aan de lezing die prof. Erik Borgman afgelopen week uitsprak in de Nacht van de Theologie.

De titel ervan was: Moed vinden door de moed te durven verliezen.

Deze uitspraak blijkt niet alleen bij rouw maar ook in allerlei andere situaties nieuwe wegen te kunnen bieden.

Het kan je verlangen helpen terug te buigen, zodat je weer tot hoop en tot leven kunt komen.

Moed vinden door de moed te durven verliezen.

Om dit toe te lichten maakt Borgman in zijn lezing een uitstapje naar de AA, de anonieme alcoholisten.

Nu is in de rouw zijn natuurlijk niet te vergelijken met een verslaving, maar onverwacht zitten in de benadering van de AA hiervoor wel mooie aanknopingspunten.

De AA gaat uit van een drie-stappen-plan.

De eerste stap gaat al meteen tegen je gevoel in.

Immers, als je een probleem wilt oplossen, lijkt het logisch om stevig in te zetten op je geloof in eigen kunnen.

Flink je best doen, soms tegen de verdrukking in, dan moet het lukken.

Maar volgens de AA zit dat zelfvertrouwen je juist in de weg als het gaat om een verslaving. En ik denk dat dat ook geldt voor rouw en verdriet.

Het gaat er juist om, zegt de AA, dat je de moed hebt om je eigen zwakte onder ogen te zien. Om de moed te verliezen.

Steeds opnieuw.

Steeds opnieuw.

De tweede stap is nog onverwachter.

Na de eigen machteloosheid te hebben toegegeven, is de volgende stap in het AA-programma dat je uitspreekt: 'wij geloven dat een Macht groter dan wijzelf ons weer geestelijk gezond kan maken'.

Met andere woorden: wij kunnen de verslaving zelf niet de baas, maar een grotere en hogere macht kan dat wel.

De eerste stap betekent dat je wanhopig moet worden en moet ophouden jezelf wijs te maken dat je boven je problemen staat en dat je bezig bent ze op te lossen.

De tweede stap betekent dat als je de moed hebt je wanhopige situatie onder ogen te zien, je niet wanhopig hoeft te blijven, maar nieuwe moed kunt vatten.

Die moed komt voort uit de derde en beslissende stap van de AA. Deze luidt: 'Wij hebben het besluit genomen onze wil en ons leven toe te vertrouwen aan de hoede van God, zoals wij persoonlijk Hem opvatten.'

Voor de duidelijkheid: Anonieme Alcoholisten wil geen religieuze groepering zijn, maar wil op deze manier benadrukken dat je het met alleen geloof in eigen kracht, niet redt.

De beslissende stap is het inzicht in de noodzaak niet langer zelf het centrum van je eigen leven te zijn.

Terugvertaald naar ons thema, zou je kunnen zeggen: hoe ga je om met rouw, met verdriet, met intens gemis?

Hoe vind je daarin je weg?

Misschien wel door eerst je geloof in eigen kracht even los te laten.

Als je wordt overspoeld door verdriet, kun je eigenlijk niet anders dan het alleen maar toe te laten.

Bewust het niet proberen te controleren, bewust de overtuiging loslaten 'ik kan hier wel mee omgaan', maar het er te laten zijn zoals het zich aandient.

Om toe te laten dat je in de rouw bent, dat dat tijd en aandacht en energie vraagt.

Ergens in dat loslaten van de controle, in het loslaten van het 'op eigen kracht wel kunnen beheersen' kan er dan iets anders ontstaan.

Kan er ruimte en licht komen waar je dat niet had verwacht, mensen die er voor je zijn, een boek, een film, een nieuw idee, nieuwe ervaringen: krachten buiten jou om geven impulsen die jou toch weer verder brengen.

Dwars door het loslaten van je eigen controle heen mag je dan leren vertrouwen dat er vanuit de wanhoop, vanuit het verlangen naar hoe het was, vanuit het verdriet en gemis, zich toch langzaam weer een weg zal ontwikkelen.

Dat de hoop en het verlangen zich weer zullen gaan terugbuigen naar voren, naar het leven, naar jouw leven.

Dat er temidden van de rouw weer vertrouwen zal gaan ontstaan.

En dat lukt niet alleen op eigen kracht.

Dat is ook wat veel bijbelverhalen ons vertellen: niet op eigen kracht maar vanuit vertrouwen op dat wat jou overstijgt, ontstaan nieuwe wegen.

Abraham die een stem hoorde en op weg ging, Jezus die zei 'niet mijn wil maar Uw wil geschiede',

Paulus die werd stilgezet op zijn weg en ging beseffen dat hij veel meer kon bereiken wanneer hij het niet allemaal op eigen kracht deed.

En dan Simeon, die zijn hele leven in geloof en vertrouwen op God had doorgebracht.

Met andere woorden: iemand die niet 100% inzette op geloof in eigen kracht, maar die zich durfde over te geven aan de krachten van licht, leven en liefde.

Nu, aan het einde van zijn leven zag hij de bevestiging daarvan.

Het was niet vergeefs geweest: de hoop, het verlangen, de kracht van leven, liefde en licht – daar mogen we op vertrouwen.

Gemist (Astrid Hart)

Wanneer weet je
dat je klaar bent met missen,
dat je bent gestopt met rouwen
dat er verzoening is met de dood.
Hoe kan het dat je
na jaren van negeren,
van het besef dat het over is,
klaar, uit, gedaan,
ineens gaat treuren
om die gemiste kans
dat moment waarop je
één keer dan nog,
dat ene had willen delen.
Je tranen vloeien - bij het zien
van het verdriet dat
een ander heeft -
ook om het eigen gemis.
Juist om het eigen gemis.
Je huilt omdat je weet
dát hij niet terugkeert
er komt geen tweede kans.
En dan ineens zie je hem lopen.
Eenmaal dichterbij
kom je er achter
dat hij niet het was

maar dat een man
met de vorm van je vader
door de straat liep
juist op het moment dat
je aan hem dacht.